

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ACADEMIC NOTES

Серія:
Педагогічні науки

Series:
Pedagogical Sciences

Випуск 177 (2019)
Edition 177 (2019)

Кропивницький – 2019
Kropyvnytskyi – 2019

ДІДИЧ Галина Степанівна

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

ЄВДОКІМОВА-ЛИСОГОР Леся Анатоліївна

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

ІВАНОВА Ірина Борисівна, ПОХІЛЬКО Олена Вікторівна

ПРОБЛЕМИ ДИТЯЧОГО ЧИТАННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ
ЛІТЕРАТУРИ У ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЯХ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

КАПІГАН Тетяна Анатоліївна

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ГРИ

КОНДРАШОВ Микола Миколайович

ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

КОНОНОВА Марина Миколаївна

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА:
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ І СКЛАДНИКІВ

КУРКІНА Сніжана Віталіївна, ЖУРАВЛІОВ Віталій Максимович

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗДАТНОСТІ ДО ПРАЦІ

ЛИСЕНКО Людмила Олександрівна

ВИКОРИСТАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

МАТРОС Ольга Олександрівна

УДК 378.338

ЄВДОКІМОВА-ЛИСОГОР *Лєся Анатоліївна* –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківського національного економічного університету
імені С. Кузнеця
e-mail: lessia505@i.ua

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Світові процеси інтеграції відкривають для України нові перспективи розвитку економічної сфери, що є важливим елементом розвинутої світової економіки, впливовим чинником євроінтеграційних процесів, сучасним стилем людського життя. Зростання попиту на фахівців, які здатні плідно взаємодіяти з діловими партнерами, професійно здійснювати діалог з представниками інших країн, приймати ефективні рішення, гнучко реагувати в дискусійних ситуаціях, толерантно з ними співпрацювати.

Підготовка майбутніх менеджерів передбачає проектування педагогічної системи, основним елементом якої є зміст. Модернізація змісту підготовки майбутніх фахівців до міжкультурного діалогу відповідно до тенденцій полікультурності, діалогу культур, толерантності підвищить рівень професійної підготовки менеджерів, здатних ефективно працювати в умовах постійних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки майбутніх фахівців до міжкультурного діалогу розглядали у своїх дослідженнях А. Козак, І. Кухта, М. Галицька, В. Федорченко та інші.

На думку В. Федорченка, необхідно оптимізувати професійну підготовку майбутніх фахівців, сприяти підготовці творчої, активної особистості, здатної забезпечувати успішну професійну діяльність у міжкультурному середовищі [6].

На думку І. Кухти [4], ефективним у процесі підготовки майбутніх фахівців є організація оптимального комунікативного середовища в аудиторній і позааудиторній роботі студентів; формування позитивної мотивації в майбутніх фахівців до оволодіння іноземною комунікативною культурою; забезпечення професійної спрямованості змісту підготовки; використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

М. Галицька звертає увагу на те, що сутність готовності до іноземного спілкування полягає в розробці та

експериментальній перевірці педагогічної технології через організацію змісту формування готовності до іноземного спілкування згідно зі сферою професійного спілкування, типовими ситуаціями співпраці фахівців з клієнтами, особливостями культур та через спеціально обрані форми, методи та засоби навчання. Автор зазначає, що організація такого навчально-виховного процесу зумовлює індивідуальний підхід до студентів, проблемний і творчий характер завдань та діалогізацію процесу підготовки майбутніх фахівців [2].

Аналіз досліджень (М. Галицька, В. Федорченко, І. Кухта та інші) авторів дозволив висновити, що проблема підготовки майбутніх фахівців до міжкультурного спілкування вирішується переважно в процесі вивчення іноземних мов. На нашу думку, для модернізації зазначеної підготовки необхідно «вивести» її на міжпредметний рівень через інтеграцію змісту інших соціогуманітарних дисциплін.

Мета статті – визначити, теоретично

обґрунтувати й проаналізувати компоненти змісту готовності майбутніх фахівців до міжкультурного діалогу (далі – МД).

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розкриття особливостей педагогічного процесу підготовки майбутніх менеджерів до міжкультурного діалогу вважаємо за доцільне дослідити поняття «підготовка» в науковій літературі. Педагогічна енциклопедія визначає поняття «підготовка» як сукупність спеціальних знань, умінь, навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з визначеної професії, як процес повідомлення відповідних знань і умінь [5]. Поняття «професійна підготовка» в педагогічному словнику тлумачать як сукупність спеціальних знань, умінь та навичок, якостей особистостей, досвіду й норм поведінки, що забезпечують успішну діяльність за обраною професією [5]. Діяльність людини завжди спрямована на досягнення певної мети. Згідно з дослідженнями В. Беспалька, мета навчання відповідає критеріям ієрархічності,

діагностичності, технологічності [1].

Ієрархічність цілей означає можливість декомпозиції основної мети на компоненти, що дозволяє усвідомити цілі, пов'язані із соціальним замовленням; визначити цілі як результати навчання студентів згідно з освітніми стандартами; цілі дисципліни, конкретного навчального заняття, матеріалу. Цілі системи освіти, ВНЗ, кафедри, навчального предмета, заняття, матеріалу завжди взаємопов'язані й взаємозалежні. Вони спрямовані на організацію спільної діяльності учасників педагогічного процесу. Виокремлення цілей відбувається відповідно до особливостей підготовки майбутніх менеджерів.

Діагностичність цілей. У педагогічному процесі вкрай важливою є спільна мета викладача та студента, що характеризує спільну продуктивну діяльність. У такому розумінні, як було зазначено вище, мета становить певні складники: цільовий об'єкт, цільовий предмет, цільові дії педагога. Тому слід виокремити мету навчання як кінцевий результат діяльності; це поняття за обсягом менше, ніж ціль, і входить у мету як її складова, вона вужча за змістом, а отже, конкретніша, ніж мета навчання. Фахівці доводять: чітко визначити мету («влучити в неї») – означає отримати точний, передбачуваний, запланований результат. Цілі навчання, виокремлені з мети, – це кінцевий результат спільної діяльності студента й педагога, відображений у точних, однозначних критеріях та показниках [7, с. 267].

Технологічність цілей. Викладач відповідно до навчальної дисципліни, етапів навчальної діяльності планує, проектує зусилля

тих, хто навчається, на досягнення певної мети. Спрямованість викладача на особистість студента, на його потреби, інтереси допомагає йому краще спроjektувати й оцінити мету як результат навчальної діяльності.

Суб'єктом професійного розвитку може стати людина, здатна свідомо діяти згідно з поставленою метою й чітко сформульованими цілями на кожному етапі професійної діяльності. Тож підготовка студентів до МД має бути цілеспрямованою, системною, послідовною, підпорядкованою певним освітнім завданням та системі принципів, дотримання яких забезпечує ефективність.

У моделюванні професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно виділити основні педагогічні парадигми, які б визначали теоретико-методологічні основи обґрунтування підготовки майбутніх менеджерів. Наукові праці (Н. Бордовська, Т. Дмитренко, М. Кларін, А. Реан, Є. Бондаревська та інші), присвячених розгляду основних парадигм у педагогічній науці, дозволили визначити, що для розробки

цілісної системи освіти слід спиратися на знаннєву, культурологічну, гуманістичну тощо. Знаннєва парадигма дозволяє визначити зміст підготовки майбутніх фахівців до МД, культурологічна – сприяє усвідомленню набутих знань як ціннісного досвіду особистості, гуманістична забезпечує формування суб'єкт-суб'єктних відносин в інтерактивній взаємодії учасників педагогічного процесу.

Підготовка студентів до МД як цілеспрямований і послідовний процес підпорядкована певній системі підходів (системний, культурологічний, аксіологічний, особистісно-орієнтований, діалогічно-діяльнісний та міждисциплінарний), принципів, дотримання яких забезпечує його ефективність. Педагогічні принципи дозволять сформулювати вимоги, яких слід дотримуватись у підготовці майбутніх менеджерів до МД. Педагогічні принципи функціонують як сполучна ланка між теорією та практикою.

У даному дослідженні принципи навчання доцільно виокремити на основі факторного аналізу. Під впливом об'єктивного фактору виділено принцип професійної спрямованості, гуманітаризації та полікультурності педагогічного процесу підготовки студентів до МД. На основі вивчення дії суб'єктивного фактору виокремлено принцип цілісності, системності, науковості та управління педагогічним процесом. Під впливом особистісного фактору визначено принцип особистісно орієнтованого навчання. Людський фактор дозволив виділити принцип діалогу культур, співтворчості та толерантності підготовки майбутніх фахівців до МД [3].

На основі виокремлених принципів викладач моделює педагогічну систему, визначає її елементи (зміст, методи, форми), проектує педагогічну технологію й застосовує дидактичні засоби для реалізації поставленої мети, за їх допомогою управляє процесом діалогічної взаємодії на основі суб'єкт-суб'єктних відносин.

Зміст є основним елементом педагогічної системи. У дослідженнях учених (В. Безрукова, С. Гончаренко, І. Лернер та інші) зміст характеризується як частина суспільного досвіду поколінь, який відбирається відповідно до поставленої мети розвитку людини та у вигляді інформації передається їй.

Зміст освіти науковці (В. Безрукова, В. Краєвський, І. Лернер та інші) визначають як сукупність систематизованих знань, умінь, навичок, поглядів і переконань, а також як певний рівень розвитку пізнавальних сил і практичної підготовки, що досягається в результаті навчально-виховної роботи. Отже, зміст педагогічного процесу має бути ретельно

відібраним викладачем, бути узагальненим, оціненим з позицій світогляду, індивідуальних особливостей студентів, а також із позицій соціальних потреб – відповідно до рівня професійної компетенції, загальної культури, моральних цінностей та особистісного розвитку майбутнього фахівця.

Беззаперечним є той факт, що сучасний зміст освіти зорієнтований головним чином на знання як відображення духовного багатства людства, накопиченого протягом історичного розвитку. Знаннєво-орієнтований зміст освіти сприяє професійній діяльності людини, а також соціалізації в певному середовищі, забезпеченню її життєдіяльності.

У теорії й практиці навчання переважає надання студентам все більшого об'єму інформації, знань, що призводить до академізму, ігнорування освітніх, духовних, культурних, життєвих потреб людини, її активної діяльності, через яку особистість зберігає й розвиває тенденцію до самовираження, самоствердження, формування власної позиції, неповторної індивідуальності тощо. Тому доречно визначити зміст підготовки фахівця до МД на засадах особистісно-орієнтованого підходу, який визнає абсолютною цінністю саму людину.

Особистісно-орієнтований зміст освіти спрямований на розвиток цілісної особистості в складі її природних, соціальних та культурних аспектів. Особистісно-орієнтований підхід відповідає гуманістичному спрямуванню змісту освіти як адаптованого соціального досвіду. Такий підхід орієнтує викладача на формування у свідомості студента системи загальнолюдських цінностей, гуманного,

доброзичливого ставлення до людей, спрямованості на взаємодію в процесі професійної й ділової співпраці.

Визначення змісту педагогічного процесу підготовки до МД забезпечує не тільки орієнтацію на студента як суб'єкта навчання, але й усвідомлення викладачем своєї неопієнної ролі у формуванні цілісної особистості майбутнього фахівця, реалізації його творчого потенціалу, формуванні прагнення до професійної самореалізації. Набуття студентами досвіду навчально-творчої діяльності (В. Кан-Калик, С. Сисоєва та інші) відбувається в суб'єкт-суб'єктній взаємодії (викладач ↔ студент, студент ↔ студент). У співпраці учасники педагогічного процесу вчаться вирішувати складні ситуації, що передбачає здатність знаходження способів її розв'язання на основі комбінування й самостійного перетворення вже відомих прийомів професійної діяльності, пошуку нових підходів до вирішення проблем у співтворчості та взаємодії.

У світлі визначених підходів зміст відображає такі аспекти: досвід пізнавальної діяльності, фіксованої у формі способів її репродуктивного здійснення – знань; досвід конструктивної діяльності, що визначається у формі способів її здійснення – вмінь і навичок; досвід творчої діяльності – у формі способів вирішення проблемних ситуацій; досвід емоційно-ціннісних відносин.

Як доведено науковцями (І. Лернер, В. Краєвський, М. Скаткін, В. Безрукова та інші), кожний із зазначених видів соціального досвіду є певним компонентом змісту освіти: знання щодо основних понять, термінів, фактів повсякденної дійсності й науки, основні закони науки, теорії, що містять системи наукових знань; засвоєння знань забезпечує формування у свідомості студента картини світу, озброює його правильним методологічним підходом до пізнавальної й практичної діяльності; досвід здійснення відомих способів діяльності, що втілюються разом із знаннями в уміннях і навичках особистості, яка засвоїла цей досвід; система загальних інтелектуальних і практичних навичок і вмінь, що складає зміст такого досвіду, є основою певної діяльності й забезпечує здатність молодого покоління до збереження соціальної культури народу, досвід творчої, пошукової діяльності щодо вирішення нових проблем, що виникають у професійній діяльності, який вимагає самостійного втілення раніше засвоєних знань і вмінь у нових ситуаціях, формування креативних способів діяльності на основі вже відомих і трансформованих у нестандартні, такий вид досвіду забезпечує розвиток здібностей у молодого покоління для подальшого розвитку

культури; досвід ціннісного ставлення до об'єктів діяльності людини, його прояв у ставленні до навколишнього світу, до представників інших культур, що обумовлюють емоційне сприйняття особистих об'єктів, які належать до її системи цінностей; норми ставлення до світу, до самого себе й подібних собі припускають не тільки знання світоглядних ідей, а й переконаність у їх істинності, позитивне ставлення до них, що виявляється в поведінці людини, у діяльності практичного та інтелектуального характеру. Отже, це поєднання знань, переконань і практичних дій.

Засвоєння студентами вказаних видів досвіду спрямоване на трансформацію його в особистий досвід.

Таким чином, зміст підготовки майбутніх фахівців до МД слід вибудовувати, виходячи з того, що зміст освіти – це педагогічно адаптований соціальний досвід, який складається з досвіду пізнавальної діяльності, набутті діалогічно-комунікативних умінь

здійснювати МД у професійній сфері засобами вербальної й невербальної комунікації та набутті досвіду креативно вирішувати професійні завдання засобами діалогічного спілкування з представниками інших культур; формуванні ціннісного ставлення до взаємодії з представниками інших культур на основі емпатії й толерантності, здатності до рефлексивності діалогічного спілкування в міжкультурному професійному середовищі. У впровадженні визначених компонентів необхідно враховувати також ресурсні обмеження: інтелектуальні (відповідність рівня складності змісту навчального матеріалу інтелектуальним можливостям студентів); часові (обсяг змісту – кількості навчальних годин, виділених на засвоєння матеріалу); матеріальні (навчально-методичне та технологічне забезпечення педагогічного процесу) та інші.

Тож для успішного та плідного засвоєння досвіду професійної й ділової взаємодії засобами діалогічного спілкування викладач має сформувати мотивацію студентів до навчання, спрямувати педагогічний процес на набуття студентами знань щодо міжкультурного діалогу, сформувати в них досвід (уміння та навички) креативного МД та ціннісне ставлення студентів до представників інших культур.

На підґрунті аналізу праць науковців (І. Лернер, В. Краєвський, М. Скаткін, В. Безрукова) виокремимо компоненти готовності майбутніх фахівців до МД: мотиваційний, пізнавальний, комунікативно-творчий та рефлексивний. Розглянемо кожний із зазначених компонентів.

Мотиваційний компонент готовності полягає у сформованості мотивації до побудови плідної взаємодії з представниками інших культур, зацікавленні студентів до підготовки до МД, усвідомленні значущості ефективної взаємодії в професійній діяльності, цілеспрямованості на набуття досвіду МД. Необхідним є формування позитивного ставлення студентів до представників іншої культури як до суб'єктів процесу міжкультурного діалогу, так і до діалогічної діяльності як форми міжкультурної комунікації. Професійна й ділова взаємодія суб'єктів є основним механізмом співпраці з представниками інших культур.

Пізнавальний компонент. Для побудови ефективних відносин з представниками інших культур майбутні фахівці сфери туризму мають набути системних знань щодо МД в процесі засвоєння соціогуманітарних дисциплін («Філософія», «Психологія», «Соціологія», «Культурологія», «Іноземна мова», «Українська мова» тощо) на міждисциплінарному рівні.

Вивчення соціогуманітарних дисциплін дозволить усвідомити сутність, структуру, функції МД, здобути додаткові знання щодо МД, цілісно і всебічно вивчити об'єкт пізнання.

Вивчення філософського аспекту необхідне майбутнім менеджерам для розуміння закономірностей об'єктивних процесів, які відбуваються у світі, для усвідомлення МД як основи взаємодії різних культур. Наукові дослідження вчених (С. Братченко, В. Біблер, Г. Буш, М. Бахтін та інші) доводять необхідність суб'єкт-суб'єктних рівноправних відносин представників різних культур у процесі МД, що формує ввічливі, доброзичливі, толерантні відносини, що ґрунтуються на визнанні культурних цінностей партнерів МД. Засвоєння принципів взаємодії дозволить майбутнім фахівцям зрозуміти представників інших культур, знайти способи творчого вирішення неузгодженостей, що збільшує ефективність гармонійної взаємодії всіх учасників діалогу.

Культурологічний аспект (М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер та інші) передбачає обізнаність студентів щодо параметрів аналізу культур, національних особливостей, норм культури комунікативної поведінки, культурних універсалій, які сприяють здійсненню плідного процесу МД. На основі цих знань студенти усвідомлюють культурні цінності, розвивають власний духовний потенціал, набувають здатності до рефлексії. Спроможність майбутніх фахівців до встановлення гуманістичних відносин, взаєморозуміння сприяє набуттю практичного досвіду діалогічної взаємодії з представниками інших культур.

Психологічний аспект МД (Г. Андрєва, О. Асмолов, А. Бодальов, Б. Ломов та інші) знайомить студентів із процесом установалення міжкультурних контактів та способами співпраці з клієнтами, діловими партнерами. Оволодіння інформацією щодо психоемоційного й комунікативно-поведінкового прояву співрозмовників дозволить студентам психологічно підготуватися до можливих непорозумінь. Усвідомлення майбутніми фахівцями психологічних особливостей представників інших культур, їх культурних цінностей, установок дасть змогу послабити напруження під час діалогу, побудувати гармонійні відносини та забезпечить плідну співпрацю.

Лінгвістичний аспект МД (Є. Верещагін, С. Тер-Мінасова та інші) відіграє важливу роль у становленні успішного професіонала економічної сфери. Знання вербальних і невербальних кодів мови представників інших культур забезпечує порозуміння обох сторін МД. Високий рівень володіння мовою дозволяє

доречно й коректно реагувати на непередбачені ситуації під час МД, визначати необхідну стратегію мовленнєвої поведінки, безпомилково обирати належні засоби діалогу відповідно до комунікативної ситуації.

Комунікативно-творчий компонент готовності характеризується як практичне застосування знань, умінь і навичок з МД в професійній діяльності фахівця. Під час навчальної діяльності студенти мають набути досвіду міжкультурної взаємодії в професійній і діловій співпраці з представниками різного культурного та мовного походження, що включає обізнаність майбутнього фахівця щодо параметрів культур, здатність сприймати й поважати відмінності партнерів, усвідомлювати й дотримуватися універсальних цінностей, застосовувати діалогічні принципи на практиці, креативно висловлювати власні думки й адекватно сприймати співрозмовника.

Рефлексивний компонент готовності відображає необхідність формування ціннісного ставлення до взаємодії з представниками інших культур на основі емпатії і толерантності. Майбутні фахівці мають позитивно сприймати думки, погляди, способи життя інших, усвідомлювати власну комунікативну поведінку й представників інших культур у процесі діалогічного спілкування, а також набути вміння створювати сприятливу атмосферу у відносинах із учасниками МД.

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Розгляд теоретико-методологічних основ довів доцільність переваг використання знаннєвої, культурологічної, гуманістичної парадигм;

впровадження культурологічного, аксіологічного, діалогічно-діяльнісного та міждисциплінарного підходів, що дозволило спроекувати цілісний педагогічний процес, під час якого відбувається навчання, виховання, розвиток і соціалізація майбутніх фахівців. Аналіз педагогічних принципів виявив потребу в принципах професійної спрямованості, гуманітаризації та полікультурності, цілісності, системності, науковості та управління педагогічним процесом, особистісно орієнтованого навчання, принцип діалогу культур, співтворчості та толерантності, які відображають особливості підготовки майбутніх фахівців до МД.

Обґрунтування теоретико-методологічних засад дозволило визначити й описати компоненти змісту підготовки майбутніх фахівців у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін, а саме мотиваційний компонент; пізнавальний компонент; комунікативно-творчий;

рефлексивний компонент.

Тож з'ясовано, що головна мета підготовки втілюється на рівні кожного з виокремлених компонентів змісту готовності майбутніх менеджерів до МД.

Перспективи подальших розвідок полягають у визначенні показників, критеріїв та рівнів готовності майбутніх фахівців до МД.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В. П. Теория учебника. Дидактический аспект / В. П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1988. – 160 с.
2. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців / М. М. Галицька // Освітнологічний дискурс, 2014. – № 2. – С. 23–32.
3. Євдокімова-Лисогор Л. А. Підготовка фахівців сфери туризму до міжкультурного діалогу в процесі навчально-творчої діяльності / Л. А. Євдокімова-Лисогор // Наукові праці вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет». – Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. Воєн. наук. зб. – Красноармійськ, 2015. – № 2 (17). – С. 40–45.
4. Кухта І. Формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристичної сфери: дис. канд. пед. наук 13.00.04 / І. В. Кухта. – Ужгород, 2011. – 446 с.
5. Российская педагогическая энциклопедия / Под ред. А. М. Прохорова – М.: Науч. изд-во «Большая Российская энциклопедия» Т. 2, 1999. – 423 с.
6. Федорченко В. К. Підготовка фахівців для сфери туризму: теорет. і метод. аспекти / В. К. Федорченко. – К.: Вища школа, 2002. – 350 с.
7. Хуторской А. В. Современная дидактика: учебн. пособ. / А. В. Хуторской. – М.: Высш. шк., 2007. – 639 с.

REFERENCES

1. Bospalko, V. P., (1988). *Teoriya uchebnika. Didakticheskiy aspekt*. [Theory of the textbook. Didactic aspect]. Moscow.
2. Galitska, M. M., (2014). *Mijkultura komunikatsiya ta її znachennya dlya profesynoi diyalnosti maybutnih fahivtsiv*. [Intercultural communication and its importance for the professional activity of future specialists]. Kyiv.
3. Evdokimova-Lisogor, L. A., (2015). *Pidgotovka fahivtsiv sferi turizmu do mijkulturnogo dialogu v protsesi navchalno-tvorchoi diyalnosti*. [Training of specialists in the field of tourism to intercultural dialogue in the process of educational and creative activity]. Krasnoarmiysk.
4. Kuhta, I., (2011). *Formuvannya inshomovnoi komunikativnoi kulturi maybutnih fahivtsiv turistichnoi sferi*. [Formation of foreign communication communicative culture of future specialists of tourism sphere]. Ujgorod.
5. Prokhorov, A.M., (1999). *Rossiyskaya pedagogicheskaya entsiklopediya*. [Russian Pedagogical Encyclopedia]. Moscow.

